

М. Р. БАТІЩЕВА (канд.пед.наук)

Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України

ТЕСТУВАННЯ ЯК КОНТРОЛЬ ЗА ЯКІСТЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У дослідженні розглянуто ефективність застосування тестування як основної форми перевірки результатів теоретичного й практичного засвоєння навчального матеріалу майбутніми учителями фізичного виховання. Визначено зміст поточного, рубіжного та підсумкового контролю; переваги застосування тестового контролю; положення і вимоги до складання тестів; їх варіанти; синхронні та асинхронні моделі організації дистанційного навчання; специфіку технологій дистанційного навчання майбутніх учителів фізичного виховання та ін.

Ключові слова: *поточний, рубіжний, підсумковий контроль; тестування; тести-процеси; тести-задачі.*

Актуальність дослідження. Ефективність застосування дистанційних технологій в освітній галузі значною мірою залежить від рівня підготовленості викладачів до реалізації дистанційного навчання, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення, а також від готовності студентів навчатися в умовах дистанційної освіти.

Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень, що з'явилися останнім часом, свідчить про значну увагу до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес ВНЗ. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли вітчизняні науковці В. Кухаренко, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко та ін. Суттєвий інтерес для дослідження дистанційної освіти становлять праці зарубіжних (Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі) та російських (О. Андрєєв, М. Моїсєєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської та ін.) науковців. Окремі аспекти змісту та організації дистанційного навчання досліджували вітчизняні вчені М. Бесєдіна, Є. Блінов, К. Власенко, В. Гура, Н. Дацун, М. Ус. Встановлено, що використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає майбутніх вчителів фізичної культури до самостійної роботи, формує їхню інформаційну культуру, мотивує до опанування інноваційних засобів здобуття та застосування інформації.

Під впливом соціально-економічних факторів та стрімкого технологічного прогресу розвиток і зростання значимості дистанційної освіти відбувалися досить інтенсивно, що зумовило певне відставання теоретичної науки, покликаної обґрунтовувати та забезпечувати власне дистанційну освіту. Найчастіше при організації такої форми навчання обирався прагматичний підхід, ніж обґрунтований теоретично. Тому дослідження теоретичних засад дистанційної освіти у вітчизняній та зарубіжній літературі є основним, базовим ступенем його розвитку у вищій фізкультурній освіті сучасності.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до пріоритетного напрямку наукових досліджень Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка „Створення нових освітніх технологій на засадах сучасних концепцій підготовки професійно-педагогічних кадрів” (протокол № 6 засідання вченої ради ЛНПУ імені Тараса Шевченка від 28.01.2000 р.) та комплексної наукової теми „Розробка та дослідження методик побудови курсів у системі дистанційного навчання” (державний реєстраційний номер 0103U003612), яка розробляється в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка. А також в контексті загального плану науково-дослідних робіт у Донецькому державному

інституті здоров'я, фізичного виховання та спорту при Національному університеті фізичного виховання і спорту України (державний реєстраційний номер 0107U000298).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, експериментально перевірити тестування як основну форму контролю за якістю дистанційного навчання майбутніх учителів фізичної культури.

Відповідно до мети було визначено **завдання** дослідження: спираючись на аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури з обраної проблематики, визначити тестування як основну форму контролю за якістю дистанційного навчання майбутніх учителів фізичної культури та перевірку результатів теоретичного й практичного засвоєння навчального матеріалу.

Основні результати дослідження. Розгляд теорії дистанційного навчання (далі – ДН), які розробляли зарубіжні науковці надав можливість визначити **контроль за якістю ДН** – як перевірку результатів теоретичного й практичного засвоєння навчального матеріалу. У ДН виправдав себе й отримав визнання тестовий контроль. Тест зазвичай містить великий перелік питань з дисципліни, на кожне з яких запропоновано кілька варіантів відповідей. Студент повинен вибрати серед цих варіантів правильну відповідь. Тести добре пристосовані для самоконтролю й корисні для індивідуальних занять [1; 2].

Контроль може бути *поточним, рубіжним, підсумковим*. Найбільш популярними й адекватними для поточного контролю в дистанційній формі навчання є: тести, відкриті питання (що дають студенту можливість відносно вільно сформулювати відповідь), різноманітні задачі й завдання, у тому числі робота з джерелами.

Рубіжний контроль зазвичай охоплює зміст великого розділу (кількох тем) або першу половину курсу. Кількість рубіжів визначається навчальним планом, вид рубіжного контролю (так само, як і у випадку з поточним контролем) визначає викладач за погодженням із методичною службою. Це може бути тест, контрольне есе, проблемна ситуація, мікропроект.

Підсумковий контроль проводять після закінчення курсу, його зміст охоплює весь курс (або, щонайменше, вузлові аспекти курсу). Найбільш поширеними методами підсумкового контролю в ДН є: тестування; контрольне есе; комплексний кейс (набір логічно зв'язаних ситуацій професійної діяльності, що вимагають аналізу й вирішення); груповий або індивідуальний проект.

Найбільш поширеними при контролі в дистанційній освіті є тести. Слово „тест” англійського походження й мовою оригіналу означає „іспит”, „перевірка”. Тест навченості – інструмент, що складається із системи завдань, орієнтованих на визначення (вимір) рівня (ступеня) засвоєння визначених аспектів (частин) змісту навчання [4]. Тестовий контроль відрізняється від інших методів контролю (усні й письмові іспити, заліки, контрольні роботи тощо) тим, що становить спеціально підготовлений контрольний набір завдань, який дозволяє надійно й адекватно кількісно оцінити знання студентів за допомогою статистичних методів. Усі вищевказані переваги тестового контролю можуть бути досягнуті лише при використанні теорії педагогічних тестів, що склалася на стику педагогіки, психології й математичної статистики.

Основними перевагами застосування тестового контролю є: об'єктивність результатів перевірки, тому що наявність заздалегідь визначеного еталона відповіді щоразу приведе до того самого результату; підвищення ефективності контролюючої діяльності з боку викладача за рахунок збільшення її частоти й регулярності; можливість автоматизації перевірки знань студентів, у тому числі з використанням комп'ютерів; можливість використання в системах дистанційного навчання.

Для того, щоб тести могли виявляти досягнення студентами одного з рівнів засвоєння в процесі навчання, самі тести повинні бути розроблені з урахуванням названих вихідних положень і відповідати таким вимогам:

- відповідність тесту змісту й обсягу отриманої студентами інформації; контрольованому рівню засвоєння; його визначеність; простота; однозначність; надійність.

Уся контрольна підсистема курсу проектується так, щоб кожна тема була педагогічно й методично завершеною, тобто щоб студент пройшов повний цикл процесу засвоєння – від первинного сприйняття змісту до закріплення й застосування засвоєної інформації в моделях реальної практики.

Сьогодні використовують багато варіантів тестів. Усі їх можна розподілити на дві групи [3].

I група – тести з вибірковими відповідями:

- тести розпізнавальні – завдання, що вимагають альтернативної відповіді: „згодний” або „незгодний”, „так” або „ні” тощо;

- тести розрізнення містять варіанти відповідей, з яких треба вибрати один або кілька;

- тести співвіднесення пропонують знайти спільне або відмінне в об’єктах, співвідносячи їх за властивостями, параметрами, класами тощо;

- тести-задачі: дається умова задачі, потрібні дані й варіанти відповідей у цифровій або буквеній формі. Студентові потрібно вибрати правильний варіант. Задача також може бути сформульована так, що треба визначити правильну послідовність дій і операцій або залежність якихось чинників.

Тестові завдання можуть бути представлені в різних формах – словесній, графічній, табличній, символічній тощо. Усі ці тести розраховані на перевірку знань-уявлень і, почасти, розуміння матеріалу (тобто відповідають першому рівню засвоєння). Такі тести найбільше підходять для поточного контролю, а також для самоконтролю.

II група тестів не містить еталонів (варіантів відповідей). Такі тести використовують для перевірки розуміння матеріалу, а також деяких умінь, тобто вони відповідають другому й частково третьому рівням засвоєння. Різновидами таких тестів є:

- тести-підстановки: у таких завданнях, поданих у різноманітних формах, пропущені деякі складові – слова, елементи схем, графіків тощо; студент повинен заповнити пропуски;

- конструктивні тести не містять підказок і варіантів відповідей. Вони вимагають від майбутніх учителів фізичної культури самостійного конструювання відповіді: написання поняття, формулювання властивостей, операційної послідовності, виконання схеми тощо. Ці тести, у свою чергу, теж поділяються на два підвиди:

- а) *тести-задачі*, у яких, на відміну від подібного різновиду першої групи, не запропоновано варіанти відповідей. Спільним же в них є те, що відповідь однозначна, тобто існує еталон, і оцінка залежить від ступеня відповідності цьому еталону. У цьому, до речі, відмінність тестів будь-якого роду від звичайних завдань, про які говорилося вище;

- б) *тести-процеси*, призначені для перевірки підготовленості студентів до розробки змісту й послідовності різних процесів.

Якщо при поточному контролі використовують зазвичай тести одного типу, то під час рубіжного й, особливо, підсумкового контролю тести різних типів комбінують. Тим самим підсумковий тест може перевірити ступінь засвоєння на всіх рівнях, заданих цілями. Обсяг тестів поточного контролю зазвичай не перевищує 20 питань, рубіжного – 40 – 60, підсумкового – 70 – 90. Під час визначення кількості питань беруть до уваги мету, обсяг і складність курсу, ступінь його абстракції, складність самих питань.

Таким чином, тестування при дистанційному навчанні необхідне для отримання об’єктивної інформації в процесі навчання й самим студентом, і викладачем для організації зворотного зв’язку та корекції процесу навчання. Зворотній зв’язок за результатами тесту може бути організований і самим студентом (за наявності навичок самостійного навчання), і викладачем – тьютором.

Виділяють синхронні та асинхронні моделі організації дистанційного навчання, у синхронній моделі контроль переважно зовнішній, в асинхронній – переважає внутрішній. Слід відзначити, що обидва підходи визначають важливу роль тьютора в організації дистанційного навчання.

У педагогічних вищих навчальних закладах підготовка тьютора є елементом формування у майбутніх учителів фізичної культури відповідних навичок професійної

діяльності. Тому у вищому фізкультурному навчальному закладі впровадження дистанційного навчання можливе за схемою, по-перше, опанування нових технологій викладачами, по-друге, упровадження технологій дистанційного навчання в навчальний процес студентів та засвоєння цих технологій під час вивчення дисциплін педагогічного й професійного спрямування. Це означає, що в педагогічному закладі студенти навчаються з використанням технологій дистанційного навчання та отримують практичні завдання щодо створення дистанційного курсу та його підтримки.

Для майбутніх учителів фізичної культури підходять майже всі наявні моделі організації дистанційного навчання, але, враховуючи специфіку технологій дистанційного навчання, для студентів денної форми навчання більш прийнятною є асинхронна модель, а для заочної – синхронна модель дистанційного навчання. Такі висновки обумовили подальшу логіку нашого дослідження та експериментальної роботи.

Відзначимо, що організація дистанційного навчання майбутніх учителів фізичної культури у ВНЗ має свою специфіку. У сучасному світі навички створення дистанційного курсу, спілкування за допомогою мережі Інтернет, підтримка процесу дистанційного навчання в якості тьютора є навичками для професійної діяльності вчителя.

Отже, у вищому фізкультурному навчальному закладі дистанційне навчання є не лише новою технологією, але й об'єктом вивчення та застосування в навчальному процесі майбутніх учителів фізичної культури у циклі дисциплін професійної спрямованості.

Висновки. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду організації дистанційного навчання можна зробити деякі висновки:

1. Існують різні моделі організації дистанційного навчання (враховуючи загальні зовнішні ознаки) – навчання за типом екстернату; навчання в університеті, де є умови для дистанційного навчання; корпорація університетів для організації дистанційного навчання; навчання в спеціальному навчальному закладі; самоосвіта за допомогою технологій дистанційного навчання (навчальні програми, сайти, мультимедіа тощо).

2. У досвіді організації дистанційного навчання виділяємо такі аспекти: для організації дистанційного навчання треба визначити мету та цільову аудиторію такого навчання; методологія дистанційного навчання має враховувати специфіку дистанційного навчання (самостійне навчання) та використовувати переваги: модульність побудови навчального матеріалу, інтерактивність, організація спілкування, активізація пізнавальної діяльності, індивідуалізація навчання.

Перспективи подальших досліджень. Проведене нами дослідження не вичерпало всього різноманіття питань, пов'язаних з розв'язанням поставлених завдань. Подальшого дослідження потребує можливість створення локальних центрів ДН майбутніх учителів фізичної культури для координації дій з його організації, підтримки та організації сервісу та інспектування.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Саморазвитие конкурентоспособной личности менеджера / В. И. Андреев. – Казань : Фирма «СКАМ», 1992. – 207 с.
2. Концепция создания и развития единой системы дистанционного образования в России // Проблемы информатизации высшей школы. – 1995. – Вып. 3. – С. 22.
3. Подготовка и проведение учебных курсов в заочно-дистанционной форме обучения : метод. рекомендации преподавателям. 2000 / под ред. проф. И. А. Цикина. http://www-2net.spbstu.ru/CD_ED/method-rec/conten.html.
4. Подласый И. П. Педагогика. новый курс : учеб. для студентов пед. вузов : в 2 кн. – М. : ВЛАДОС, 2004. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 574 с.

Надійшла до редколегії 23.09.2011

Батищева М. Р. Тестирование как контроль за качеством дистанционного обучения будущих учителей физической культуры

В исследовании рассмотрена эффективность применения тестирования как основной формы проверки результатов теоретического и практического усвоения учебного материала будущими учителями физического воспитания. Определено содержание поточного, рубежного и итогового контроля; преимущества применения тестового контроля; положения и требования к составлению тестов; их варианты; синхронные и асинхронные модели организации дистанционного обучения будущих учителей физического воспитания и др.

Ключевые слова: *поточный, рубежный, итоговый контроль; тестирование; тесты-процессы; тесты-задачи.*

Batishcheva M. R. Testing as the control over quality of remote training of future teachers of physical training

In the research the efficiency of application of testing as a basic form of checking the results of theoretical and practical mastering of the teaching material by future teachers of physical training is considered. The content of current, boundary and final control is defined; advantages of application of the test control, requirements to preparing tests, their variants, synchronous and asynchronous models of the organization of remote training of future teachers of physical training are stated.

Key words: *current, boundary, final control; testing; tests-processes; tests-problems.*